

vedri iz Kleinkleina sta okrašeni z iztolčenim ornamentom. Tretja skupina veder so starejšeeželeznodobni nasledniki veder tipa Hajduböszörmény. Po obliki so podobna starejšeeželeznodobnim vedrom tipa Kurd, vendar so manjša, oblikovanost ramena pa je že situlska. Vedra so večinoma neokrašena oz. je okras zelo zreduciran.

Situle so razdeljene na: situle z vratom in atašami, ki so lahko omega oblike (A 1), polkrožne oblike (A 2) ali dvojno krožne oblike (A 3); situle brez vratu z omega atašami; situle z enim ali dvema plastičnima rebroma na prehodu ramena v vrat, z atašami (A 1-A 3) ali brez njih, te situle so tudi bistveno večje; situle z dvignjenim dnom imajo različno oblikovan zgornji del posode in različne ataše; situle z vratom brez ataš so večinoma zelo velike (47-88 cm).

Med kotlički s križnimi atašami so zastopani Merhartovi tipi B 1, B 2b in C, kotlički oblike Hallstatt in fragment kotlička (?) iz Strettwega.

Sklede s kolobarjastim ustjem so razdeljene glede na oblikovanost "ročaja" na skupine: z žičnim ročajem, z ušescem pritrjenim na spodnji strani kolobarja z dvema zakovicama, z ušescem na robu kolobarja, pritrjenim z eno zakovico, in z ušescem s kvadratno razširjenima koncema, ki je pritrjeno z več zakovicami. Poleg teh je še niz skled "unikatov", ki jih ni mogoče uvrstiti v nobeno skupino.

Unikat je tudi skleda na nogi iz Hallstatta.

Narebne ciste se po Stjernquistu delijo na serijo I (s stranskima ročajema) in serijo II (z gibljivim ročajem). Poleg njih so še nenarebne, bogato okrašene ciste oblike Kleinklein.

Pokrovi so razdeljeni na oblike Hallstatt, Kleinklein in Wildon.

Amfore so po oblikovanosti noge oz. dna razdeljene na tri oblike. Oblika Kleinklein ima nizko profilirano nogo, oblika Hallstatt prstanasto nogo z omfalosom. Tretja oblika so amfore s konično nogo in ustjem ter dvema vodoravnima ročajema (*ollaförmige Amphoren*). Sem avtorica prišteva tudi amforo iz Strettwega (Nr. 370). Leta 1985 so s projektom "Strettweg" pri katerem sta sodelovala Landesmuseum Joanneum iz Gradca in Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz, ponovno obdelali najdbe iz knežjega groba. V Mainz so odpeljali vse razen kulnega vozička, ki so ga obdelali v Gradcu. Eden od rezultatov so tudi nove rekonstrukcije posameznih predmetov, med njimi tudi amfore. (M. Egg, Neues zum Fürstengrab von Strettweg. *Arch. Österr.* 2/2, 1991, 25-29). Ta je po novem sestavljena iz amfore, tordiranih žic ("stari" deli) in noge iz dveh delov (Nr. 93 in 296). Prvi kos avtorica obravnava kot možno ročko z ročajem z dodatkom stilizirane goveje glave oblike B, drugega pa kot nogo skleda s kolobarjastim ustjem.

Katalog zaključujejo podstavek iz Hallstatta, trinožnik z Brega (Frög), krožnik iz Schandorfa, množica nedoločljivih fragmentov in seznam izgubljenih posod.

Povzetek je pregled kronološko tipoloških odnosov (prim. T. 150).

Primož PAVLIN

Olga Kytlicová: *Die Bronzegefäße in Böhmen*. VIII, 135 strani, 60 tabel. **Jindra Nekvasil, Vladimír Podborský:** *Die Bronzegefäße in Mähren*. VIII, 43 strani, 18 tabel. *Prähistorische Bronzefunde* 2/12,13. Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 1991. ISBN 3-515-05911-3.

V dvojnem zvezku so predstavljene bronaste posode s Češkega in Moravskega. V prvem zvezku Kytlicová predstavlja žarnogrobiščne posode s Češkega. Večina posod izvira z območja kultur Knovíz in Milavče, z območja lužiške kulture sta samo dva kosa.

Skodele so zastopane s tipi Friedrichsruhe različic I (Milavče-Slate/Žatec-Velatic) in II (Friedrichsruhe/Nied/Osternienburg-Dresden), Jenišovice in Stillfried-Hostomice, skleda pa s tipi Milavče/Haltingen-Rongères-Gönnebek in Baumgarten. Pri skodelah in pri skledah je še nekaj kosov, ki tipološko niso določljivi.

Tudi fragmenta kotlička ni bilo mogoče tipološko uvrstiti.

Ob cedilih tipa Záluží se pojavlja še različica Středokluky in cedilo neznanega tipa.

Iz knežjega groba v gomili C1 iz Milavče je kotliček na štirikolesnem podvozju.

Poleg kovinskih fragmentov ciste tipa Žatec so se ohranili tudi njeni leseni deli, ki omogočajo rekonstrukcijo izdelave.

Med amforami sta zanesljiva tipa Gevelinghausen-Vejo-Seddin in Lžovice-Großeibstadt. Poleg njiju so še fragmenti dvodelne bikonične posode, verjetno amfore.

Zajemalke so eno- in dvodelne.

V povzetku avtorica razmišlja o kronologiji, korologiji, o socialnem in historičnem pomenu grobov z bronastimi posodami v srednji Evropi.

V dodatku obravnava **Anita Siegfried-Weiss** starejšeeželeznodobne bronaste posode s Češkega. Zastopane so skodele, kotliček s trakastim presegačnim ročajem, skledi, okrašeni z iztolčenim motivom nihala, skleda s kolobarjastim ustjem, korec s paličastim ročajem, ročka z ročajem v obliki goveje glave, kotlička skupine C po Merhartu (eden s paroma križnih ataš, eden z dvojnokrižnima atašama), kotliček tipa Hatten, vedro tipa Kurd, situle in ciste.

V prvem delu drugega zvezka obravnava Podborský žarnogrobiščne posode z Moravskega. Najštevilnejše so skodele, uvrščene v tipe Friedrichsruhe, Osternienburg-Dresden, Jenišovice-Kirkendrup in Stillfried-Hostomice.

Posode tipa Štramberk so razdeljene v etažne posode in skleda. Vse so okrašene z iztolčenimi pikami in bunčicami.

Prvi del zaključuje kotliček z dvojnokrižnima atašama skupine B1 po Merhartu.

V drugem delu Nekvasil predstavlja starejšeeželeznodobne posode. Katalog začenjajo t.i. krožnikaste skleda tipa Horákov (Dýšina), sledi korec s paličastim ročajem tipa Holásky.

Ciste so zastopane z dvema različicama - s stranskima ročajema (Certosa) in z gibljivima ročajema.

Ena situla ima gladko rame, druga narebreno.

Kotliček z dvema dvojnokrižnima atašama sodi v skupino C.

Cedilo tipa Býčí skála zaenkrat nima primerjav.

Vse skodele so iz depoja Náklo. Tipološko so zelo različne: skodeli s plaščem, narebreni skodeli, skodela z izvihanim ustjem in skodeli z omfalosom.

Pri velikem vedru se tipa ne da določiti, od vedra tipa Kurd pa je ohranjena samo ataša.

Delo zaključujeta kronološko tipološko topografsko ovrednotenje posod z Moravskega ter kulturna in časovna umestitev najdb iz jame Býčí skála.

Primož PAVLIN

A. M. Eckstein: *Senate and General. Individual Decision-Making and Roman Foreign Relations, 264-194 B.C.* Berkeley, Los Angeles, London 1987. 381 strani.

Ecksteinova razprava poskuša ovreči nekatere ustaljene interpretacije rimske zgodovine 3. in prve polovice 2. st. pr. Kr. Avtorjev namen je dokazati, da zunanje politike Rima v tej ekspanzivni dobi ni oblikoval izključno senat; nasprotno, Eckstein postavlja senat v senco velikih vojskovodij, ki so pomembne odločitve sprejemali po svoji volji in na bojiščih oblikovali rimsko zunanjo diplomacijo.

Senat je seveda imel zakonito oblast, ko je šlo za odločilne zadeve, a v praksi se je zanašal na ad hoc sprejete odločitve generalov, ki so bile bistvene za rimsko zunanjo politiko, zlasti v državah zunaj Italije.

Poglavja knjige so zato razdeljena po geografskih področjih; I. in II. obravnavata položaj v severni Italiji, III.-VI. dogodka na Siciliji, VII.-IX. Španijo, Afriko in Grčijo.

Ena najpomembnejših ugotovitev razprave je, da je senat v posameznih državah bistveno drugače nadzoroval politiko rimskih generalov. V severni Italiji, vzdolž meje s Kelti, so *patres* neposredno nadzorovali dogajanje. Pričakovalo se je, da bodo generali ravnali v skladu z navodili senata, ki je tu dejansko oblikoval politiko in zato ni bilo veliko možnosti za samovoljna ravnanja.

Drugeče je bilo zunaj Italije; senat je sicer imel nadzor tudi tu, a šele post festum. Potrdil, spremenil ali zavrnil je odloči-